

— 50 —

לידת בני יוסף לפני שנת הרעב

יוסף דאיהו רזא דברית סתים מצועי' בשנת הרעב ולא יהב לוי דוכתא לאסגאה בעלמא, ודא צעי לוי לצ"נ דכד שלטא שנת הרעב דיסתים מצועא דברית קדישא .. ובג"כ יוסף נדיקא רזא דברית סליק וסתים מצועי' בשנת הרעב דלא לאתערבא צהדה כלל .. וע"ד כתיבי' וליוסף יולד שני צנים צטרם תבוא שנת הרעב, דהא מההוא זמנא דשלטא שנת הרעב אסתים מצועי' וסליק מקורי', דלא למיהב צנין לסטרא מסאצא ולא לאחלפא דוכתא דקודשא צדוכתא דמסאצא.

(זמר מקץ דף ר"ד ע"א)

יש ג' בחי', א' שלא לשמש מטתו בשנת הרעב, כשאשתו אינה מעוברת, שזהו טיפה זרעית להולדה, שלא יולד ולד מהטיפה שבשנת הרעב, שנקראו בנים זרים. ב' שלא לשמש מטתו בשנת הרעב אפילו כשהיא מעוברת, אם שמהשימוש הזה לא יולד ולד, עכ"ז השימוש מועיל להולד שכבר מעובר שיהי' זריז ומלובן, וכשזהו בשנת הרעב ממשיך להולד שכבר מעובר מסטרא דמסאבא. ג' עוד יותר מזה, והוא מה שמשמש מטתו קודם שנת הרעב, אם ידוע לו שיהי' אח"כ שנת הרעב .. בכדי שגם הולדת הולד יהי' קודם שנת הרעב, שלא יולד הולד בשנת הרעב.

וזהו מה שמתחלה אמר שיוסף שאיהו רזא דברית סתים מצועי' בשנת הרעב, הוא הבחי' הא' שלא שמש מטתו בשנת הרעב טיפה זרעית לולד חדש, דהיינו שתתעבר מהטיפה ההיא, ודבר זה הוא חיוב על כל אדם מישראל כו'.

אח"כ אמר ובג"כ יוסף צדיקא רזא דברית, סליק וסתים מצועי', הוסיף כאן תיבת צדיקא נוסף על שהוא רזא דברית .. הוסיף תיבת סליק, הוא הבחי' הב' שלא שימש אפילו שלא להתעבר .. וזהו דלא לאתערבא בהדה כלל, אפילו לא לטיפה זרעית כו'.

תפארת לוי יצחק

רנג

אח"כ נקט וע"ד כתיב וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב, הוא הבחי' הג' המעלה היותר גדולה, והוא כי יוסף ידע אימתי יהי' שנת הרעב, הנה מלבד זה שלא שימש מטתו כלל בשנת הרעב, עוד זאת, מה ששימש קודם שנת הרעב, שימש זמן רב קודם שנת הרעב, בכדי שגם הולדת בניו תהי' קודם שנת הרעב. . . וסליק מקורי' . . . סילק השימוש לזמן רב מקודם שנת הרעב, בכדי שגם הולדתם יהי' קודם שנת הרעב. זהו דלא למיהב בנין לסטרא מסאבא, הוא מה שלא שימש בשנת הרעב, ולא לאחלפא דוכתא דקודשא בדוכתא דמסאבא, הוא גם שההולדה לא תהי' בשנת הרעב, שאם שהילדים הם מהטיפות שקודם שנת הרעב לגמרי, אך אם הולדתם תהי' בשנת הרעב, הרי נולדו בדוכתא מסאבא עכ"פ.

(לקוטי לוי"צ מקץ ע' קפד"ה)

א. ע"פ ביאור אמו"ר, מובן, שלדעת הזהר, האיסור לשמש מטתו בשנת הרעב כדי שתתעבר חמור יותר מהאיסור לשמש מטתו שלא להתעבר (כשהיא מעוברת מקודם לכן) – שלכן, האיסור שלא לשמש מטתו כדי שתתעבר "הוא חיוב על כל אדם מישראל", משא"כ ההנהגה שלא לשמש מטתו שלא להתעבר, הרי זה "מפני שיוסף הי' צדיק ג"כ, הנה הוא סליק וסתים מבועי' . . . שלא שימש אפילו שלא להתעבר" (ועאכו"כ – הזהירות שלא יולדו בשנת הרעב²).

אמנם, ע"פ הלכה, הרי זה באופן הפוך – שעיקר האיסור הוא לשמש מטתו שלא להתעבר, משא"כ כאשר יכולה להתעבר:

איתא בגמרא³: "אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון, שנאמר וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב. תנא חסוכי בנים (חסירי בנים . . . שלא קיימו פרי' ורבי'⁴) משמשין מטותיהן בשני רעבון". וכ"ה בשו"ע⁵: "אסור לשמש מטתו בשני רעבון אלא לחשוכי בנים", ויתירה מזה: איסור זה הוא "חוץ מליל טבילה"⁶, שאז מותרים הכל (לא רק "חשוכי בנים")⁷.

(7) אבל במג"א (סק"ה) פליג על המחבר, ומביא כמה פוסקים שס"ל שהיתר זה הוא לחשוכי בנים בלבד, ומסיים "אבל להיתר בליל טבילה (לכל אדם) אין לו שורש וענף, וכ"מ בכל הפוסקים שלא כתבו היתר זה".

(2) ראה גם לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' מח.

(3) תענית יא, א.

(4) פרש"י שם.

(5) או"ח סר"מ סי"ב. סתקע"ד ס"ד.

(6) שו"ע סתקע"ד שם.

ומזה מוכח שהאיסור הוא רק בתשמיש שאינו לצורך הולדה⁸, ולכן חשוכי בנים משמשים מטותיהן⁹, וכן כל אדם — בליל טבילה, מכיון שאז יש אפשרות שתתעבר (כי אין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה¹⁰).

ב. ובטעם הדבר — יש לומר:

ע"ד ההלכה — טעם האיסור הוא מפני הצער שבשני רעבון, שבזמן זה "צריך אדם לנהוג צער בעצמו"⁴, כמובן מסוגיית הגמרא שלפני המאמר "אסור לאדם לשמש מטתו כו"⁵, מדובר אודות השכר ד"כל המרעיב עצמו בשני רעבון" ("בשכר שמצער עצמו כשישראל בצער"⁴), ולאח"ז — "בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן כו".

אבל ע"ד הסוד — טעם האיסור הוא (לא מפני ש"ישראל שרויין בצער", כי אם) מפני שבזמן זה שולט בעולם "סטרא דמסאבא", ועד שימים אלו נקראים "ימי הרעה"¹¹.

ולכן:

כאשר טעם האיסור אינו אלא מפני הצער — הרי איסור זה הוא רק בתשמיש שאינו לצורך הולדה (שאינו לו לצער את עצמו), משא"כ בתשמיש לצורך הולדה, בליל טבילה, ועאכו"כ לחשוכי בנים — הרי פשוט שהמצוה ד"פרו ורבו"¹² דוחה את הצורך לצער את עצמו.

אבל כאשר טעם האיסור הוא מפני השליטה ד"סטרא דמסאבא" — הרי אדרבה: תשמיש שהוא לצורך הולדה חמור יותר מתשמיש שאינו לצורך הולדה, כי הולד שיוולד מהתשמיש בשני רעבון הוא "בן זר, שזר הוא היפך הקודש", משא"כ בתשמיש שאינו לצורך הולדה, כשהיא מעוברת, הנה אף שגם שימוש זה מועיל לולד שיהי' זריז

ל"טאו"ח שם שמפרש כן את דברי התוס' בתענית שם. וראה גם חדא"ג מהרש"א לתענית שם).

(10) נדה לא, ב.

(11) זהר שם.

(12) בראשית א, כח. נח ט, ז. ובפרש"י

שם.

(8) ראה גם דברי דוד (לבעל הט"ז) פרשתנו (הובא גם בשערי תשובה לשו"ע שם), שדוקא תשמיש לתענוג בעלמא אסור, אבל לקיום המין או דיצרו תקיף עליו כו' אין איסור, ודבר זה בכלל חשוכי בנים.

(9) ואף שגם ליוסף לא היו בנים מקודם לכן, וא"כ, הי' יכול לשמש גם בשני רעב — מ"מ, נהג ע"פ מדת חסידות (ראה ב"ח

ומלובן (ובשנת הרעב נמשך זה מסטרא דמסאבא), הרי מכיון שמציאותו של הולד היא מהטיפה שלפני שנת הרעב, שוב אינו "בן זר" (גם כאשר מקבל מסטרא דמסאבא). אמנם, הנהגתו של "יוסף צדיקא" היא — שלא לשמש אפילו שלא להתעבר, כדי שלא יומשך מאומה מסטרא דמסאבא.

ג. ועד"ז בנוגע לזהירות מהולדה בשנת הרעב, לשמש מטתו זמן רב לפני שנת הרעב כדי שלא יולד בשנת הרעב (שזוהי המעלה היותר גדולה):

אע"פ שהולד הוא מטיפה שקודם שנת הרעב, וגם הזירוז וליבון (מהשימוש לאחרי שכבר נתעברה) נעשה קודם שנת הרעב — מ"מ, "אם הולדתם תהי' בשנת הרעב, הרי נולדו בדוכתא דמסאבא עכ"פ".

ובפשטות — יש לומר: כאשר ההנהגה בעולם היא היפך ישובו של עולם (רעב), אין זה זמן מתאים להולדת בנים (ישוב העולם בפועל).

אמנם, פשוט שענין זה הי' שייך אצל יוסף בלבד, כי יוסף יזע בבירור אימתי יהי' שנת הרעב, משא"כ כאשר לא יודעים באופן ברור, שאז בודאי אין להמנע (אפילו מצד מדת חסידות) מקיום מצות עונה, ועאכו"כ — מצות "פרו ורבו".

(משיחת מוצאי ש"פ מקץ תשל"ט — לקו"ש ח"כ ע' 198)

